

Rynkebyvej Vest. Makrofossilanalyser fra en vikingetids-brønd

Peter Steen Henriksen

Rynkebyvej Vest. Makrofossilanalyser fra en vikingetids-brønd.

Af Peter Steen Henriksen

I forbindelse med udgravninger på en lokalitet med gårdsenheder fra vikingetid og ældre middelalder, blev der udtaget en prøvesøjle fra en brønd DGF dendrokronologisk dateret til 934 e.v.t. I brønden fandtes et omfattende oldsagsmateriale i form af træsager.

Prøvesøjlen var delt i to; en nedre del x496, hvorfra der er analyseret to prøver og en øvre del x534, hvorfra der er analyseret en prøve.

Prøvebeskrivelser, metode og resultater.

x534

Laget består af en homogen mørkebrun sandet gytje, enkelte steder spættet med gule grovsandede partier. I laget fandtes en del grene op til 15 mm i diameter og mange trækulsfragmenter på 0-10 mm. En prøve på 100 ml. er udtaget fra den sandede gytje. (se fig. 1)

x496, top

Denne del af prøvesøjlen er meget uhomogen bestående af partier af homogen mørkebrun sandet gytje, partier af mellebrunt gytjeholdigt sand og grågule partier af groft sand med sten op til 30 mm. I laget fandtes lidt trækulsfragmenter på 0-10 mm. En prøve på 100 ml. er udtaget i de mest gytjeholdige partier. (se fig. 1)

x496, bund

Denne del af prøvesøjlen er meget uhomogen bestående af partier af homogen mørkebrun sandet gytje, partier af mellebrunt gytjeholdigt sand og grågule partier af groft sand. I laget fandtes mange træ-fragmenter på 0-20 mm. Hovedsageligt i form af kviste og bark. En prøve på 100 ml. er udtaget i de mest gytjeholdige partier. (se fig. 1)

Prøverne er slemmet igennem sigter på henholdsvis 0,25, 0,50 og 2,00 mm. Herefter er alt blevet gennemset og sorteret under stereomikroskop og alle identificerbare makrofossiler er blevet sorteret fra og bestemt.

Fig. 2. Snitfoto af brønden DGF.

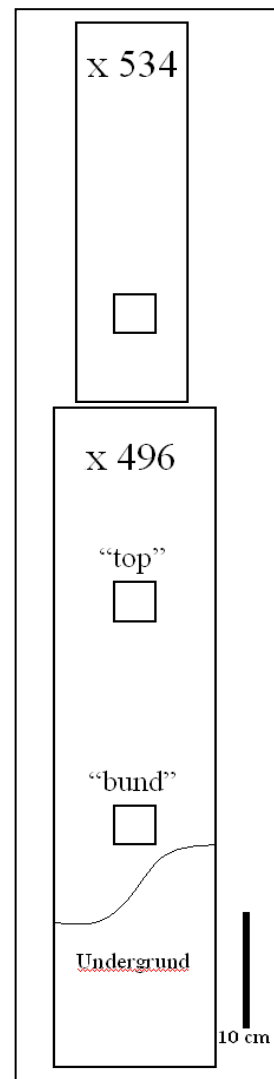

Fig. 1. Prøvesøjlen fra brønden DGF med angivelse af de udtagne makrofossilprøver.

Tabel 1. Resultatet af makrofossilanalyserne af prøverne fra brønden DGF

		x 496, bund	x 496, top	x 534
Kulturplanter				
Cerealia	Korn		1 (forkullet)	
Hordeum vulgare var. vulgare L.	Avnklædt Seksrødt Byg	1 (forkullet)		
Linum usitatissimum L.	Almindelig Hør, kapsel-fragm.	1		
Linum usitatissimum L.	Almindelig Hør, stængel-fragm.		2	
Ruderatplanter/markkrudd				
Agrostemma githago L.	Klinter		3 fragm.	2 fragm.
Capsella bursa-pastoris (L.) Medicus	Hyrdetaske		4	1
Chenopodium album L.	Hvidmelet Gåsefod	8	3	
Chenopodium polyspermum L.	Mangefrøet Gåsefod			5
Chenopodium spec.	Gåsefod			2
Persicaria laphatifolia s.l.	Bleg/Knudet Pileurt	4	4	
Plantago major L.	Glat Vejbred	2		3
Poa annua L.	Enårig Rapgræs			9
Polygonum aviculare s.l. L.	Vej-Pileurt		3	8
Sagina spec.	Firling			7
Solanum nigrum L.	Sort Natskygge			1
Stellaria media (L.) Vill.	Almindelig Fuglegræs	3		
Urtica dioica L.	Stor Nælde	1	2	7
Græslandsplanter				
Hypericum perforatum L.	Prikbladet Perikon	1		
Vådbundsplanter				
Alopecurus geniculatus L.	Knæbøjet Rævehale	29	10	2
Bidens tripartita L.	Fliget Brøndsel	2	1	
Carex spec.	Star		4	1
Juncus spec.	Siv	16	27	33
Mentha spec.	Mynte		5	4
Peplis portula L.	Vandportulak	5	9	5
Persicaria hydropiper (L.) Spach	Bidende Pileurt, blomst		2	1
Persicaria hydropiper (L.) Spach	Bidende Pileurt	1	8	16
Rorippa palustris (L.) Besser	Kær-Guld-karse	27	4	19
Vandplanter				
Batrachium spec.	Vandranunkel	5	1	9
Callitriche spec.	Vandstjerne	4	6	4
Chara/Nitella spec.	Kransnålalger, oosporer	1	2	2
Lemna spec.	Andemad	20	12	4
Vandlevende dyr				
Cladocera	Dafnie, hvileæg	>200	>150	>300
Diaptomus spec.	Vandloppe, hvileæg	1	2	
Trichoptera	Vårfluer, larvehylster		2	3
Indsamlede fødeplanter				
Rubus idaeus/fruticosus	Hindbær/Brombær	1		1
Variabel økologi				
Cerastium spec.	Hønsetarm		2	
Luzula spec.	Frytle			1
Poaceae	Græs-fam.	4	6	5
Ranunculus spec.	Ranunkel	1		
Rumex spec.	Syre	3		
Stellaria spec.	Fladstjerne			1
Ubestemte frø		4	7	5
Andet				
Stængel- og bladfragmenter		xx	xxx	xxxx
Mos, stængler		5	14	3
Trækul			xx	xxxx

Makrofossilerne fra Rynkebyvej Vest

Hovedparten af makrofossilerne kom fra fugtigbundsplanter og vandplanter, som har vokset i og omkring brønden. Der må i perioder have været et tæt plantedække på kanterne og i brønden, og de mange frø fra Vandstjerne (*Callitriche* ssp.), Vand-Ranunkel (*Batrachium* sp.) og Andemad (*Lemna* sp.) samt larvehylstre fra Vårfluer viser, at brønden må have stået relativt uforstyrret med vand i længere tid, siden der har kunnet nå at etablere sig bestande af disse arter i vandet.

I de to nederste prøver fandtes enkelte stængel- og kapselfragmenter fra Hør, hvilket sandsynliggør at brønden i et eller andet omfang har været brugt til rødning af hør-stængler i forbindelse med forarbejdningen af Hør-fibre. Artssammensætningen af makrofossilerne svarer også til, hvad der blev fundet i Hør-rødningsgruber fra Rynkeby Mølle (Henriksen & Harild 2008) og Seden (Henriksen & Harild 2005). For en nærmere gennemgang af Hør-rødning og plantearterne omkring Hør-rødningsgruberne henvises til Seden-rapporten (Henriksen & Harild 2005) samt Runge og Henriksen (2007).

Markukrudsarterne kan være endt i brøndene sammen med bundter af Hør lagt til rødning, men størsteparten af dem stammer nok fra arealet omkring brønden, idet mange markukrudsarter også optræder som ruderatplanter, d.v.s. planter på forstyrrede arealer.

To forkullede kornkerner samt de mange trækulsfragmenter viser, at der også er endt blåaffald i brønden.

Fragmenter af frø fra Klinte (*Agrostemma githago*) er interessante. Klinten er en ukrudtsplante, der stort set udelukkende optræder sammen med vintersæd (i vikingetiden formodentligt Rug), hvor den er meget svær at rense fra kornet. Når den som her udelukkende optræder som små fragmenter, kan det indikere at der er deponeret latrin i brønden, omfanget er dog uvist.

De meget uhomogene lag med store sandede partier må stamme fra en delvis opfyldning af brønden, hvilket de mange trægenstande og mange grene i x534 vel også kan tyde på. På fotoet af brønden (se fig. 2) ses også at partierne med sand er ujævnt fordelt på en måde, så de ikke kan være aflejret naturligt ved erosion, men må være skovlet eller skredet ned i store klumper. Det er derfor næppe muligt at tolke eventuelle forskelle mellem de tre prøver, da de aflejlrede gytjelag må være blevet omrodet når sand og træsager er blevet smidt i brønden.

Litteratur

Henriksen, P. S. & J. A. Harild (2008) Rynkeby Mølle. Makrofossilanalyser fra brønd DMT. NNU-rapport nr. 15, 2008. Nationalmuseet, København.

Henriksen, P.S. & Harild, J.A. (2005) Hørindustrien på Fyn i yngre Jernalder. NNU-rapport nr. 13, 2005. Nationalmuseet, København.

Runge, M. & Henriksen, P.S. (2007) Danmarks ældste hørindustri. Fynske Minder 2007. Odense Bys Museer.